DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)
15. december 1993 *

I de forenede sager C-113/92, C-114/92 og C-156/92,

angående anmodninger, som Tribunal du travail de Charleroi (Belgien) i medfør af EØF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i de for nævnte ret verserende sager,

Enrico Fabrizii (sag C-113/92)

Pietro Neri (sag C-114/92)

mod

Office national des pensions (ONP),

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 46, stk. 2, litra a) og b), i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som kodificeret ved Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983 (EFT L 230, s. 6),

og

angående en anmodning, som Tribunal du travail de Bruxelles i medfør af EØF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

* Processprog: fransk.

Aldo Del Grosso (sag C-156/92)

mod

Office national des pensions (ONP),

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af EØF-traktatens artikel 7, 48 og 51 samt artikel 12 og 46 i ovennævnte forordning (EØF) nr. 1408/71,

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, G. F. Mancini, og dommerne F. A. Schockweiler og J. L. Murray,

generaladvokat: M. Darmon
justitssekretær: ekspeditionssekretær D. Louterman-Hubeau,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— E. Fabrizii, P. Neri og A. Del Grosso ved fagforeningsrepræsentant for Confédération des syndicats chrétiens D. Rossini

— administrateur général R. Masyn, Office national des pensions

— kun i sag C-156/92, den belgiske regering ved directeur d'administration J. Devadder, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved M. Wolfcarius, Kommissionens Juridiske Tjeneste, og ved T. Margellos, der er udstationeret som national ekspert ved Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at Office national des pensions ved dets secrétaire d'administration, J.-P. Lheureux, som befuldmægtiget, samt Kommissionen har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 1. april 1993,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 13. maj 1993,

afsagt følgende

Dom

1 Ved to domme af 2. april 1992 indgået til Domstolen henholdsvis den 10. og den 13. april 1992 har Tribunal du travail de Charleroi i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt fire præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 46, stk. 2, litra a) og b), i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som kodificeret ved Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983 (EFT L 230, s. 6, herefter benævnt »forordningen«).

2 Ved dom af 30. april 1992 indgået til Domstolen den 7. maj 1992 har Tribunal du travail de Bruxelles i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af EØF-traktatens artikel 7, 48 og 51 samt forordningens artikel 12 og 46.

3 Disse spørgsmål er blevet rejst under et tvistemål mellem tre italienske vandrende arbejdstagere og Office national belge des pensions (herefter benævnt »ONP«) vedrørende beregningen af deres alderspension.

4 Sagsøgeren i sag C-113/92, Fabrizii, var grubeminearbejder i Belgien i 26 år, hvilket er en beskæftigelsesperiode, der i denne medlemsstat giver ret til fire fiktive tillægsår. I første omgang tilkendte ONP derfor Fabrizii ret til den i denne stat fastsatte alderspension for minearbejdere beregnet på grundlag af en fuld beskæftigelsesperiode på 30 år.

5 Senere opnåede Fabrizii en italiensk alderspension for den militærtjeneste, han havde aftjent i Italien fra 1940 til 1945, hvilket svarer til fire år efter den belgiske ordning for minearbejdere.

6 ONP foretog herefter en revurdering af den pågældendes rettigheder og nedsatte den belgiske beskæftigelsesperiode til 26 år ved anvendelse af artikel 10, stk. 2, nr. 1, fjerde afsnit, i kongelig anordning nr. 50 om alders- og efterladtepension for arbejdstagere af 24. oktober 1967 (*Moniteur belge* af 27.10.1967, s. 1125, herefter benævnt »kongelig anordning«), som senere ændret.

7 I medfør af denne bestemmelse reduceres antallet af fiktive tillægsår i en forsikring nemlig med det antal år, for hvilke arbejdstageren kan gøre krav på en alderspension i henhold til en anden belgisk ordning, bortset fra ordningen vedrørende de selvstændige erhvervsdrivende eller en ordning i udlandet.

8 Sagsøgeren i sag C-114/92, Neri, var arbejder i Belgien i 34 år. I første omgang tilkendte ONP ham en belgisk alderspension på grundlag af en beskæftigelsesperiode på 39 år, idet han fik tilkendt fem fiktive tillægsår.

9 I sin endelige fastsættelse tilkendte ONP ham dog kun en pension svarende til 38 årsydelser. Han blev frataget retten til et tillægsår med den begrundelse, at han i mellemtiden havde opnået en italiensk alderspension på grund af militærtjeneste aftjent i Italien, og som i Belgien svarede til syv årsydelser. Det samlede antal år, der først var lagt til grund i Belgien (39) og dernæst i Italien (syv), oversteg

således med et år den beskæftigelsesperiode, der efter belgisk ret er begrænset til 45 årsydelser i henhold til artikel 11c i den kongelige anordning.

10 Sagsøgeren i sag C-156/92, Del Grosso, har i Belgien tilbagelagt en faktisk beskæftigelsesperiode på 41 år som lønmodtager. ONP tilkendte ham først alene i henhold til belgisk lovgivning en årlig alderspension beregnet på grundlag af 44 årsydelser, idet der tillagdes de faktiske forsikringsår tre fiktive års forsikring.

11 Efter at Del Grosso havde fået tilkendt en italiensk alderspension på syv forsikringsår, der var tilbagelagt i Italien, fratog ONP ham retten til de tre fiktive års forsikring og nedsatte derefter de 48 resterende år med tre års faktisk beskæftigelse for at nå ned på en karriereenhed på 45/45 i medfør af artikel 10b i den kongelige anordning og beregnede den belgiske pension på grundlag af en beskæftigelsesperiode på 38 år (45 — 7) for at tage hensyn til den italienske pension.

12 Artikel 10b i ovennævnte kongelige anordning indeholder regler for det tilfælde, at lønmodtageren kan gøre krav på en alderspension i henhold til anordningen og på en alderspension eller en tilsvarende ydelse i henhold til en eller flere andre ordninger. Når saldoen af brøker, der for hver af disse pensioner er udtryk for omfanget heraf, overstiger enheden, nedsættes beskæftigelsesperioden, der lægges til grund for beregningen af alderspensionen, med det antal år, det er nødvendigt for at reducere den nævnte saldo til enheden. Med henblik på anvendelsen af denne artikel skal der ved »anden ordning« forstås enhver anden belgisk alders- og efterladtepension, bortset fra ordningen for selvstændige erhvervsdrivende, og enhver anden tilsvarende udenlandsk ordning eller en ordning gældende for personale i en institution, der henhører under international offentlig ret.

13 De forsikringsperioder, de tre sagsøgere har tilbagelagt i Italien, ville ikke alene have givet dem ret til en alderspension i denne medlemsstat. Imidlertid kunne den

italienske institution tilkende dem en alderspension, idet denne på grundlag af forordningens artikel 46 medregnede den samlede længde af de forsikringsperioder, de pågældende havde tilbagelagt i Italien og Belgien.

14 Ved de forelæggende retter nedlagde Fabrizii og Neri påstand om at få tilkendt deres belgiske pension uden nedsættelse. Del Grosso mente for sit vedkommende at have ret til en belgisk alderspension svarende til de 41 faktiske forsikringsår, som han havde tilbagelagt i Belgien.

15 De to nationale retter er af den opfattelse, at disse tvistemål rejste spørgsmål om fortolkning af fællesskabsretten, og har derfor forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

I sagerne C-113/92 og C-114/92

»1. Følger det ikke af ordlyden af artikel 46, stk. 2, litra a), i forordning (EØF) nr. 1408/71, at den kompetente institution ved fastsættelsen af det teoretiske pensionsbeløb skal anvende den for institutionen gældende lovgivning, navnlig dennes bestemmelser vedrørende betingelserne for, at perioder, som kræves lagt til grund for pensionsberegningen, anerkendes som pensionsgivende eller som ligestillede hermed, når den afgør, om forsikrings- eller bopælsperioder, der er tilbagelagt og anerkendt som sådanne perioder efter lovgivningen i de andre medlemsstater, kan tages i betragtning ved beregningen af den pågældende ydelse?

2. I bekræftende fald spørges: Foreligger der ikke en tilsidesættelse af princippet om sammenlægning, såfremt den kompetente institution fastslår, at bestemte forsikrings- eller bopælsperioder tilbagelagt i en anden medlemsstat ikke kan tages i betragtning ved fastsættelsen af det teoretiske pensionsbeløb?

3. Følger det ikke af ordlyden af artikel 46, stk. 2, litra b), i forordning nr. 1408/71, især vedrørende spørgsmålet om fastsættelsen af den samlede længde af de forsikrings- eller bopælsperioder, der er tilbagelagt forud for forsikringsbegivenhedens indtræden, at den kompetente institution skal tage samtlige de tilbagelagte forsikrings- eller bopælsperioder i betragtning, der anerkendes som sådanne efter lovgivningerne i samtlige medlemsstater?

4. Kan den kompetente institution ved pro rata-fastlæggelsen af de perioder, der er tilbagelagt efter den for institutionen gældende nationale lovgivning, bringe denne lovgivnings eksterne antikumulationsregler i anvendelse?«

I sag C-156/92

»Er det i overensstemmelse med fællesskabsretten, nærmere bestemt EØF-traktatens artikel 7, 48 og 51 samt artikel 12 og 46 i forordning (EØF) nr. 1408/71, for så vidt angår de målsætninger og principper, der ligger til grund for disse bestemmelser og De Europæiske Fællesskabers Domstols praksis, at den belgiske stat nedsætter en pension, der er optjent for en faktisk beskæftigelsesperiode tilbagelagt i denne stat, med den begrundelse, at samtlige de i Belgien og i en anden medlemsstat tilbagelagte arbejdsår overstiger karriereenheden (45 år for mænd og 40 for kvinder), der er fastlagt i artikel 2 i kongelig anordning nr. 205 af 29. august 1983 (hvorved indførtes artikel 10b i kongelig anordning nr. 50), selv om den beskæftigelsesperiode, der alene er tilbagelagt i Belgien, ikke overstiger 45 år, og der i øvrigt ikke er anvendt fiktive år?«

16 Ved kendelse af 30. april 1992 har Domstolens præsident forenet sagerne C-113/92 og C-114/92 med henblik på den skriftlige og mundtlige forhandling samt dom.

17 Ved kendelse af 28. januar 1993 er sag C-156/92 blevet forenet med de to første sager med henblik på den mundtlige forhandling og dom.

18 Hvad nærmere angår hovedsagernes faktiske omstændigheder og retsforhandlingernes forløb samt de skriftlige indlæg, der er indgivet til Domstolen, henvises til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende i det omfang, det er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

Gældende lovgivning ved fastlæggelse af de forsikringsperioder, der skal tages i betragtning ved ydelsernes fastsættelse i henhold til forordningens artikel 46, stk. 2, litra a)

19 Ved sit første spørgsmål ønsker Tribunal du travail de Charleroi, hvor sagerne C-113/92 og C-114/92 verserer, først og fremmest oplyst, efter hvilken lovgivning den militærtjeneste, vandrende arbejdstagere udfører efter en anden medlemsstats lovgivning end den, som den fastsættende institution er omfattet af, skal være betegnet som forsikringsperiode ved den beregning af ydelsesbeløbet, der skal foretages i overensstemmelse med forordningens artikel 46, stk. 2, litra a).

20 Det bemærkes, at den person, der indkaldes eller genindkaldes til militærtjeneste i en medlemsstat, er omfattet af den pågældende stats lovgivning ifølge forordningens artikel 13, stk. 2, litra d).

21 Desuden fastsættes det i forordningens artikel 1, litra r), at bidrags- eller beskæftigelsesperioder, der defineres eller anerkendes som sådanne af den lovgivning, de er omfattet af, skal betragtes som forsikringsperioder og anvendes i overensstemmelse hermed.

22 Det følger heraf, at de forsikringsperioder, der skal tages i betragtning ved beregningen af det teoretiske beløb for ydelsen jf. forordningens artikel 46, stk. 2, litra a), skal fastsættes i forhold til den lovgivning, de er tilbagelagt efter, uden at disse perioder nødvendigvis anerkendes som forsikringsperioder i henhold til lovgivningen i den stat, hvor den kompetente institution er beliggende.

23 Denne fortolkning bekræftes af ordlyden i forordningens artikel 46, stk. 2, litra b), i medfør af hvilken den kompetente institution skal fastsætte det faktiske ydelsesbeløb på grundlag af det teoretiske beløb, som omtales i det foregående afsnit, og efter forholdet mellem længden af de forsikringsperioder, der er tilbagelagt efter den for institutionen gældende lovgivning forud for forsikringsbegivenhedens indtræden og den samlede længde af de forsikringsperioder, der er tilbagelagt efter

lovgivningen i alle de berørte medlemsstater forud for forsikringsbegivenhedens indtræden (jf. dom af 18.2.1992, sag C-5/91, Di Prinzio, Sml. I, s. 897, præmis 49).

24 Således som Tribunal du travail de Charleroi selv bemærker i sit andet spørgsmål, ville der foreligge en tilsidesættelse af princippet om sammenlægning og forholdsmæssig fastsættelse, der er formuleret i artikel 46, stk. 2, litra a) og b), såfremt kun de forsikringsperioder, der betragtes som sådanne ifølge lovgivningen i den stat, den kompetente institution er omfattet af, tages i betragtning ved beregningen af det teoretiske pensionsbeløb.

25 Det følger heraf, at den kompetente institution ved beregningen af det teoretiske beløb for ydelsen, der skal fastsættes i overensstemmelse med forordningens artikel 46, stk. 2, litra a), skal betragte perioder med militærtjeneste, som arbejdstageren har tilbagelagt, og som efter en anden medlemsstats lovgivning anerkendes som forsikringsgivende, som forsikringsperioder i henhold til denne bestemmelse, selv om disse perioder ikke tages i betragtning i medlemsstaten, hvor den kompetente institution er beliggende.

26 Det bemærkes imidlertid, at i et tilfælde som Fabrizii's har den vandrende arbejdstager allerede i medfør af forordningens artikel 46, stk. 1, ret til en selvstændig ydelse, der svarer til den fulde pension, der er fastsat i medlemsstatens lovgivning, som den kompetente institution er omfattet af, alene ved anvendelse af denne lovgivning og uden at medregne perioder tilbagelagt efter andre medlemsstaters lovgivninger, som den pågældende har været omfattet af. Det er naturligvis ikke nødvendigt at tage disse sidstnævnte perioder i betragtning for at supplere de perioder, der er tilbagelagt efter medlemsstatens lovgivning, som den kompetente institution er omfattet af, med henblik på at erhverve ret til ydelserne. Det teoretiske beløb for ydelsen i henhold til artikel 46, stk. 2, litra a), i betragtning af litra c) i samme bestemmelse er under alle omstændigheder lig med den selvstændige ydelse, jf. artikel 46, stk. 1, første afsnit, således at anvendelsen af forordningens artikel 46, stk. 2, ikke kunne give et mere fordelagtigt resultat (jf. ovennævnte Di Prinzio-dom).

27 Det følger heraf, at det teoretiske pensionsbeløb i en sådan situation skal fastsættes af den kompetente institution, der er omfattet af en lovgivning, der giver ret til fuld pension, uden at tage de forsikringsperioder i betragtning, som arbejdstageren har tilbagelagt i en anden medlemsstat.

28 Besvarelsen til Tribunal du travail de Charleroi er derfor, at den kompetente institution ved beregningen af ydelsesbeløbet efter artikel 46, stk. 2, litra a), skal sammenlægge alle de perioder, der er tilbagelagt efter de medlemsstaters lovgivninger, som arbejdstageren har været omfattet af, også selv om der i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvori den kompetente institution er beliggende, ikke skal tages hensyn til sådanne perioder. Såfremt arbejdstageren imidlertid allerede i henhold til forordningens artikel 46, stk. 1, har ret til et selvstændigt ydelsesbeløb svarende til den fulde pension efter lovgivningen i den medlemsstat, hvori den kompetente institution er beliggende, uden at dette forudsætter en medregning af de perioder, som er tilbagelagt efter de lovgivninger i andre medlemsstater, som arbejdstageren har været omfattet af, er det ufornødent med henblik på erhvervelsen af retten til ydelser at tage hensyn til sidstnævnte perioder med det formål at inddrage perioder ud over dem, som er tilbagelagt efter lovgivningen i den medlemsstat, hvori den kompetente institution er beliggende.

29 På baggrund af besvarelsen af det første spørgsmål fra Tribunal du travail de Charleroi er det ufornødent at behandle det andet spørgsmål.

Beregningen af ydelsens faktiske beløb i henhold til forordningens artikel 46, stk. 2, litra b)

30 Tribunal du travail de Charleroi ønsker med sine to sidste spørgsmål at få oplyst, om den kompetente institution ved fastsættelsen af det i forordningens artikel 46, stk. 2, litra b), omtalte faktiske beløb for ydelsen dels skal tage alle forsikringsperioder, der anerkendes som sådanne af de nationale lovgivninger, den vandrende arbejdstager har været omfattet af, i betragtning, dels kan anvende sine egne eksterne antikumulationsregler med henblik på i henhold til forordningens artikel 46, stk. 2, litra b), at fastsætte det nævnte faktiske beløb.

31 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt forsikringsperioderne skal tages i betragtning, har Domstolen allerede fastslået, at den kompetente institution i overensstemmelse med artikel 46, stk. 2, litra b), beregner det faktiske beløb for ydelsen på grundlag af det teoretiske beløb og efter forholdet mellem længden af de forsikringsperioder, der er tilbagelagt efter gældende lovgivning forud for forsikringsbegivenhedens indtræden, og den samlede længde af de forsikringsperioder, der er tilbagelagt efter lovgivningen i alle de berørte medlemsstater forud for forsikringsbegivenhedens indtræden.

32 Med hensyn til den kompetente institutions anvendelse af eksterne antikumulationsregler er det fast retspraksis (jf. domme af 4.6.1985, sag 58/84, Romano, Sml. s. 1679, præmis 15, og sag 117/84, Ruzzu, Sml. s. 1697, præmis 16), at en national norm, der nedsætter det antal supplerende teoretiske arbejdsår, som arbejdstageren kan have ret til i kraft af det antal år, for hvilke den pågældende kan gøre krav på en pension i en anden medlemsstat end den, hvor den kompetente institution er beliggende, faktisk er en reduktionsklausul i henhold til forordningens artikel 12, stk. 2.

33 Det bemærkes desuden, at ved beregningen af ydelserne i henhold til fællesskabsretten skal forordningens bestemmelser anvendes i deres helhed, således at den kompetente institution ligeledes skal tage hensyn til forordningens bestemmelser i artikel 12, stk. 2 (jf. ovennævnte Di Prinzio-dom, præmis 46).

34 I medfør af denne bestemmelse gælder de i en medlemsstats lovgivning fastsatte reduktionsklausuler i tilfælde af kumulation af en ydelse med andre sociale ydelser, der er erhvervet i henhold til en anden medlemsstats lovgivning end den, der gælder for den kompetente institution, imidlertid ikke, når den pågældende oppebærer tilsvarende alderdomsydelser, der er fastsat i overensstemmelse med samme forordnings artikel 46 (jf. dom af 11.6.1992, forenede sager C-90/91 og C-91/91, Di Crescenzo og Casagrande, Sml. I, s. 3851, præmis 18).

35 I tilfælde som de i sagerne C-113/92 og C-114/92 omhandlede, hvor de af den gældende nationale lovgivning anerkendte fiktive perioder går forud for forsik-

ringsbegivenhedens indtræden i henhold til artikel 46, stk. 2, litra b), i forordning nr. 1408/71, skal disse perioder derfor tages i betragtning ved beregningen af det faktiske beløb for ydelsen, og den kompetente institution har ikke beføjelse til at trække den beskæftigelsesperiode, arbejdstageren har tilbagelagt i en anden medlemsstat, fra de fiktive år, hvormed de faktiske beskæftigelsesår er forhøjet i henhold til den for institutionen gældende lovgivning.

36 Heraf følger, at det faktiske forholdsmæssige pensionsbeløb skal beregnes under hensyntagen til alle de fiktive perioder, der ligger forud for forsikringsbegivenhedens indtræden, og som de faktiske eller hermed ligestillede beskæftigelsesperioder er forhøjet med i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvor den kompetente institution er beliggende (jf. ovennævnte Di Prinzio-dom, præmis 54, 55 og 56).

37 Det skal endelig understreges, at bestemmelserne i forordningens artikel 46 skal anvendes fuldt ud, og beregningen af det faktiske forholdsmæssige beløb for ydelsen skal derfor altid foretages, selv i en situation som Fabrizii's, hvor den pågældende har ret til fuld pension i en medlemsstat uden medregning af forsikringsperioder, der er tilbagelagt i andre medlemsstater (jf. ovennævnte Di Prinzio-dom, præmis 50 og 51).

38 Besvarelsen til Tribunal du travail de Charleroi er derfor, at den kompetente institution ved beregningen af det faktiske beløb for ydelsen i henhold til forordningens artikel 46, stk. 2, litra b), skal tage hensyn til samtlige forsikringsperioder, der er tilbagelagt og anerkendt som sådanne af lovgivningerne i alle medlemsstaterne, og ikke kan anvende sine egne eksterne antikumulationsregler ved fastsættelsen af det nævnte faktiske ydelsesbeløb.

Spørgsmålet om reglen om den maksimale godskrevne beskæftigelsesperiode

39 Det fremgår af præmisserne i den forelagte dom, at Tribunal du travail de Bruxelles i hovedsagen ønsker at få oplyst, om forordningens artikel 12, stk. 2, og artikel 46 på den ene side og EØF-traktatens artikel 7, 48 og 51 på den anden er i modstrid med anvendelsen af en national bestemmelse som artikel 10b i den kongelige anordning, hvori den maksimale godskrevne beskæftigelsesperiode for løn-

modtagere begrænses til 45 år. Spørgsmålet er relevant, idet anvendelsen af en sådan bestemmelse fører til en nedsættelse af den faktiske forsikringsperiode, en vandrende arbejdstager har tilbagelagt i den pågældende medlemsstat, med det antal år, der er tilbagelagt efter en anden medlemsstats lovgivning, når det samlede antal forsikringsår, den pågældende har tilbagelagt i de to stater, overstiger nævnte maksimale beskæftigelsesperiode.

40 Hertil bemærkes indledningsvis, at en national bestemmelse som den i det for Tribunal du travail de Bruxelles indbragte tvistemål omhandlede er en reduktionsklausul i henhold til forordningens artikel 12, stk. 2.

41 Det må herefter undersøges, under hvilke betingelser forordningens artikel 12 og 46 i forening gør det muligt at anvende en national antikumulationsbestemmelse som den ved Tribunal du travail de Bruxelles omtvistede.

42 Med henblik på fastsættelse af alderdomsydelserne for en lønmodtager, der har været omfattet af lovgivningen i flere medlemsstater, bør det i denne forbindelse erindres, at den kompetente institution skal foretage en sammenligning mellem de alderdomsydelser, der skulle udbetales alene i medfør af national lovgivning, herunder dennes antikumulationsregler, og de ydelser, der skulle udbetales i henhold til fællesskabsretten i overensstemmelse med forordningens artikel 46, herunder antikumulationsreglen i denne bestemmelses stk. 3. Herefter skal den vandrende arbejdstager have tilkendt den højeste af de to ydelser (jf. bl. a. ovennævnte dom af 11.6.1992 i de forenede sager Di Crescenzo og Casagrande, præmis 17).

43 Når den pågældende oppebærer alderdomsydelser af samme art, der er fastsat i medfør af forordningens artikel 46, skal man se bort fra de nationale antikumulationsregler i overensstemmelse med artikel 12, stk. 2, andet punktum. Når beregningen af alderspensionen derimod alene foretages i overensstemmelse med national lovgivning, kan de nationale antikumulationsklausuler i henhold til forordningens artikel 12, stk. 2, første punktum, gøres gældende over for ydelsesmodtageren.

44 Det bør i denne sammenhæng præciseres, at ONP i sine indlæg for Domstolen har anført, at Del Grosso i henhold til den nationale ordning er tilkendt en belgisk pension, der er højere end den, han kunne få i henhold til forordningens artikel 46.

45 Det følger heraf, at forordningens artikel 12, stk. 2, og artikel 46 ikke er i modstrid med anvendelsen af en national reduktionsklausul, som f.eks. den i det nationale tvistemål omhandlede, når beregningen af alderspensionen — i tilfælde af kumulation af ydelser, der udbetales af kompetente institutioner i to eller flere medlemsstater — alene foretages i overensstemmelse med national lovgivning, som det er tilfældet i hovedsagen.

46 Ved afgørelsen af, hvorvidt anvendelsen af en reduktionsklausul som f.eks. den i det nationale tvistemål omhandlede er i modstrid med EØF-traktatens artikel 7, 48 og 51, bør det erindres, at ifølge fast retspraksis (jf. dom af 30.5.1989, sag 305/87, Kommissionen mod Grækenland, Sml. s. 1461, præmis 13) kan artikel 7 kun anvendes selvstændigt på forhold omfattet af fællesskabsretten, for hvilke traktaten ikke fastsætter bestemte regler.

47 Med hensyn til arbejdskraftens frie bevægelighed er denne bestemmelse imidlertid gennemført og konkretiseret i EØF-traktatens artikel 48-51.

48 I denne forbindelse bemærkes, at en reduktionsklausul som den i hovedsagen omhandlede gælder uafhængigt såvel af arbejdstagernes nationalitet som af den medlemsstat, i henhold til hvis pensionsordning de forsikringsperioder, der overstiger den maksimale godskrevne beskæftigelsesperiode, er tilbagelagt.

49 Under disse betingelser er forbuddet mod forskelsbehandling, der udøves på grund af arbejdstagernes nationalitet, ikke i modstrid med en reduktionsklausul som den i hovedsagen omhandlede.

50 Spørgsmålet fra Tribunal du travail de Bruxelles tilsigter ligeledes at få fastslået, om anvendelsen af en reduktionsklausul som den i hovedsagen omhandlede er i modstrid med EØF-traktatens artikel 51, idet den indebærer en tilsidesættelse af vandrende arbejdstageres bevarelse af erhvervede rettigheder til alderdomsydelser eller rettigheder under erhvervelse og som følge heraf kan hindre deres frie bevægelighed.

51 Vedrørende dette punkt bemærkes, at i et tilfælde som hovedsagens bevirker anvendelsen af de antikumulationsklausuler, der gælder i den medlemsstat, hvor den kompetente institution er beliggende, at de rettigheder til alderspension, der er indrømmet den pågældende i medfør af den nationale lovgivning, som nævnte institution er omfattet af, nedsættes på grund af retten til en alderspension, som kun indrømmes i en anden medlemsstat ved anvendelsen af forordningen, uden at summen af de to pensioner, der udbetales i de to medlemsstater, dog ligger under den pension, der alene udbetales i medfør af den nationale lovgivning, som den kompetente institution er omfattet af, såfremt den pågældende har tilbagelagt hele sin beskæftigelsesperiode i den medlemsstat, hvor denne institution er beliggende.

52 Under disse betingelser er anvendelsen af en national reduktionsklausul ikke i modstrid med artikel 51, såfremt nedsættelsen af den pension, der ydes af den kompetente institution, opvejes af de fordele, fællesskabsretten giver den pågældende, idet denne kan påberåbe sig den samtidige anvendelse af flere medlemsstaters lovgivninger om social sikring.

53 Det følger af det anførte, at spørgsmålet fra Tribunal du travail de Bruxelles må besvares med, at hverken artikel 12, stk. 2, eller artikel 46 i forordning nr. 1408/71 eller EØF-traktatens artikel 48 og 51 er til hinder for anvendelsen af en national antikumulationsregel, hvorefter arbejdstagere højst kan godskrives en beskæftigelsesperiode på 45 år, og som bevirker, at den faktiske forsikringsperiode tilbagelagt af de pågældende vandrende arbejdstager i den medlemsstat, hvori den pensionsfastsættende institution er beliggende, bliver kortere som følge af forsikringsår tilbagelagt i en anden medlemsstat, forudsat at begrænsningen i den vandrende arbejdstagers rettigheder i den medlemsstat, som den pensionsfastsættende institution er beliggende i, modsvares af alderspensionsrettigheder, der i medfør af forordningen består i den pågældende anden medlemsstat.

Sagens omkostninger

54 De udgifter, der er afholdt af den belgiske regering og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Tribunal du travail de Charleroi og af Tribunal du travail de Bruxelles ved domme af henholdsvis 2. og 30. april 1992, for ret:

1) **Ved beregningen af ydelsesbeløbet efter artikel 46, stk. 2, litra a), i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som kodificeret ved Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983, skal den kompetente institution i en medlemsstat sammenlægge alle de perioder, der er tilbagelagt efter de medlemsstaters lovgivninger, som arbejdstageren har været omfattet af, også selv om der i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvori den kompetente institution er beliggende, ikke skal tages hensyn til sådanne perioder. Såfremt arbejdstageren imidlertid allerede i henhold til forordningens artikel 46, stk. 1, har ret til et selvstændigt ydelsesbeløb svarende til den fulde pension efter lovgivningen i den medlemsstat, hvori den kompetente institution er beliggende, uden at dette forudsætter en medregning af de perioder, som er tilbagelagt efter de lovgivninger i andre medlemsstater, som arbejdstageren har været omfattet af, er det ufornødent med henblik på erhvervelsen af retten til ydelser at tage hensyn til sidstnævnte perioder med det formål at inddrage perioder ud over dem, som er tilbagelagt efter lovgivningen i den medlemsstat, hvori den kompetente institution er beliggende.**

2) **Ved beregningen af det faktiske beløb for ydelsen i henhold til ovennævnte forordning nr. 1408/71, artikel 46, stk. 2, litra b), skal den kompetente insti-**

tution tage hensyn til samtlige forsikringsperioder, der er tilbagelagt og anerkendt som sådanne af lovgivningerne i alle medlemsstaterne, og kan ikke anvende sine egne eksterne antikumulationsregler ved fastsættelsen af det faktiske ydelsesbeløb.

3) Hverken artikel 12, stk. 2, eller artikel 46 i forordning nr. 1408/71 eller EØF-traktatens artikel 48 og 51 er til hinder for anvendelsen af en national antikumulationsregel, hvorefter arbejdstagere højst kan godskrives en beskæftigelsesperiode på 45 år, og som bevirker, at den faktiske forsikringsperiode tilbagelagt af de pågældende vandrende arbejdstagere i den medlemsstat, hvori den pensionsfastsættende institution er beliggende, bliver kortere som følge af forsikringsår tilbagelagt i en anden medlemsstat, forudsat at begrænsningen i den vandrende arbejdstagers rettigheder i den medlemsstat, som den pensionsfastsættende institution er beliggende i, modsvares af alderspensionsrettigheder, der i medfør af forordningen består i den pågældende anden medlemsstat.

Mancini Schockweiler Murray

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 15. december 1993.

J.-G. Giraud

Justitssekretær

G. F. Mancini

Formand for Anden Afdeling